

پیشخوان

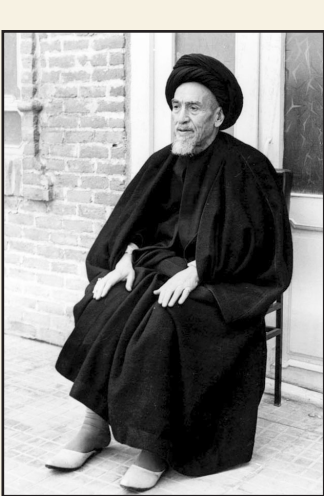
نظر و گذری بر «آیت الله العظمی سید محمدهادی میلانی به روایت اسناد»

مرجع مجاهد در عرصه مبارزه و خدمت

■ **علی‌احمدی فراهانی**

رحیم روح‌بخش الله‌آباد انجام شده و مرکز اسناد انقلاب اسلامی، به انتشار آن همت گماشته است.
تاز نمای اسامی در اشارتی کوتاه، درباب موضوع این کتاب آورده‌است: «مرجعت‌شيعه به‌دليل ويژگي‌هاي خاص خود در طول تاريخ به‌ويژه تاريخ معاصر ايران، نقش تعيين‌کننده‌ای در تحولات سياسي و اجتماعي داشته و دارد. حرکتهای ضداستعماري و ضداستبدادي یک قرن اخير، گواه روشنی از این نقش و پایگاه است. در نهضت اسلامي هم نقش مرجعت شيعيه، نقشی سرنوشت‌ساز و مهم بود. نهضت اسلامي در سال ۱۳۴۱، در مقابل سياست‌هاي ضدمذهبي و ضدملی حکومت پهلوي، با همگامي و تشريک مساعي مراجع عظام تقليد آغاز و رفته‌رفته در ميان ايشان، حضرت امام به‌عنوان سکان‌دار نهضت مطرح گرديد. آيت‌الله‌العظمی سیدمحمدهادی ميلانی از جمله مراجع عظام تقيد بوده‌اند که ضمن حمايت و پشتيبانی صريح و محکم از حضرت امام و مبارزات وی، هدايت جريان نهضت را در خراسان و مناطق مختلف بر عهده داشت. حمايت‌هاي بي‌دریغ آيت‌الله ميلانی از منويات امام و مبارزان مسلمان، وی را بعد از تبعيد حضرت اسام به کانون توجه مبارزان تشديد کرد. به‌ويژه آنکه در لحظه‌هاي حساس نهضت چون: اعلام انقلابی حسنعلی منصور و کودتای ناموفق سرلشکر قرنی، نام آيت‌الله‌العظمی ميلانی در ميان افتاده بود…»

▼ **آیت‌الله العظمی سیدمحمدهادی میلانی**

این پژوهش در بخشی از خود، نقش آیت‌الله‌میلانی در کمک رسانی به زلزله‌زدگان جنوب خراسان را این گونه تبیین کرده است: «درپی وقوع زلزله در منطقه جنوب خراسان به سال ۱۳۴۷، تعداد ۲۸۰ شهر و روستا صدمه دید و شهر کاکخ به ویرانه‌ای تبدیل و عده زیادی کشته و بی‌خانمان شدند. آیت‌الله میلانی جهت امداد رسانی به آسیب‌دیدگان دست به کار شد و ضمن فراخوان عمومی برای ارسال کمک‌های مردمی، عده‌ای از طلاب علوم دینی را برای کمک‌رسانی به منطقه اعزام نمود و بعدها نیز با شهربانی و نهادهای که به زلزله زدگان واگذار می کرد، خود سندان آن نوشته و در اختیار آنان قرار می داد. اقدامات و فعالیت‌های اجتماعی آیت‌الله میلانی، از جمله در کمک به آسپیدبندگان زلزله خراسان، در گزارش‌های سلاواک بازتاب فراوانی یافته است. در یکی از این گزارش‌ها با اشاره به تلفات زلزله که بالغ بر ۱۵هزار نفر بود، از صدور اعلامیه آقای میلانی در همدردی با زلزله زدگان و فراخوان کمک به آنان خبر داده و خاطر نشان نموده که آیت‌الله میلانی همچنین به همین مناسبت، مجلس ختمی در مسجد گوهرشاد بر پا نمود. در گزارش‌های دیگری سایر اقدامات آیت‌الله میلانی به شرح ذیل آمده است: اعزام طلاب به منطقه برای کفن و دفن کشته‌شدگان در زلزله، افتتاح شمار حسابی در بانک بیمه بازرگانان برای جمع آوری کمک‌های نقدی مردم، عدم برگزاری جشن تولد حضرت زهرا(س) برای ابراز همدردی با زلزله‌زدگان، جمع آوری کمک‌های غیرنقدی مردم اعم از: چراغ، ظروف، تریکو، اثاثیه زندگی و از این قبیل. در پایان همین گزارش، رئیس شهربانی خراسان اذعان کرده است: نمی‌توان خدمات روحانیان به زلزله‌زدگان را کتمان کرد. خدمات آنها چشمگیر بوده و این مطلب را در منطقه زلزله‌زده، همه می‌دانند. بالاخره به دستور ایشان و با توجه جمع آوری شده از سوی آیت‌الله، پنج روستا بازسازی و بیست قنات لایروبی شد…»

■ **سید حسین کشفی***

روزه‌هایی که هم‌ا‌ینک بر ما می گذرد، تداعی گرسالروز از تحصال زنده‌یاد آیت‌الله حاج شیخ نصرالله شاه آبادی است. هم از این‌روی و در نکوداشت آن بزرگ، ششمه‌ای از خاطرات وی از روزهای اوج‌گیری و پیروزی انقلاب اسلامی را به شما تقدیم می‌کنیم. این یادمان‌ها دارای خواندنی است که تاریخ پژوهشان معاصر را به کار خواهد آمد. یاد آن روحانی خدمت‌گرامی و روحش شاد باد.

■ ■ ■

■ **انقلاب در شهرهای ایران**

خاطرات زنده‌یاد آیت‌الله حاج شیخ نصر الله شاه آبادی از روزهای اوج‌گیری انقلاب اسلامی از کنتار مردم به‌دست عمال شاه در شهرهای گوناگون آغاز می‌شود. با این همه وی در باب رهبری انقلاب در شهرهای چون قم و مشهد، اطلاعات و تحلیل‌هایی متفاوت به‌دست می‌دهد:

«رژیم شاه از سر نادانی و حب جاه و مقام به مقابله و کشتار مردم در تهران و سایر شهرهای ایران دست زد. واقعه مسجد جامع کرمان، کشتار دانشجویان در ۱۱۲ابان، کشتار مردم قزوین و حمله به بیمارستان امام‌رضاع) در مشهد، نمونه‌هایی از جنایات رژیم پهلوی بود. همین خون‌های به ناحق ریخته شده، موجب رشد و تقویت انقلاب و انزجار بیشتر مردم از رژیم گردید. آقای سیدکاظم‌اخون مرعشی، رهبری مردم مشهد را بر عهده داشت و خدمت بزرگی به انقلاب کرد. به نظر من نقش وی در پیروزی انقلاب، از آقای سیدعبدالله شیرازی و آقای واعظ طبسی هم بیشتر بود در همان ایام اوج انقلاب، من به مشهد مشرف شدم. تانک‌ها و زره‌پوش‌های فراوانی در خیابان‌ها بود و ارتش و ژاندارمری و کلانتری، بی‌محایا به مردم حمله می کردند و مردم هم در مقابل آنها بی‌باک بودند. چون مشهد به روسیه نزدیک‌تر بود، از این جهت انقلاب در آنجا حساس‌تر بود و مردم آقای‌اخون‌مرعشی هم به این نکته توجه داشت. آقای اسیدصادق روحانی هم، برنامه‌های انقلابی مردم قم را رهبری می کرد. وی در بازگشایی مدرسه فیضیه در جریان تشییع جنازه مرحوم آقای میرزا ابوالفضل زاهدی، نقش به‌سزایی داشت. وی با مرحوم امام از تباط نزدیک داشت و نامه‌های متعددی بین آنها رد و بدل می شد…»

«شاه دو روز قبل از فرار، شورای سلطنتی تشکیل داد و مرحوم سید جلال‌تهرانی را به ریاست شورا منصوب کرد. او از اطرافیان شاه نبود و تنها علت انتخاب وی، سابقه طلبگی و دوستی او با امام بود. در واقع شاه، مجبور به انتخاب او شد. آقای‌تهرانی برای ملاقات با امام به پاریس رفت، اما امام او را به حضور نپذیرفت و آن را مشروط به استعفا از سمت ریاست شورای

«تکاپوی رقم خوردن انقلاب اسلامی ایران»

در آینه خاطرات زنده‌یاد آیت‌الله حاج شیخ نصرالله شاه آبادی

کمیته‌ها مانع از آن شدند که مردم احساس ناامنی کنند

■ **فراز شاه**

برای بسا تنخبران و مردم از جمله روی قفید، فرار شاه از ایران نویدی برای پیروزی قلمداد می‌شد. چه فردی که تا دیروز مدعی خدایگانی بود، امروز تخت و تاج را و پائنده‌ها و کشور را ترک می‌گفت. مردم در ۲۶ دی ۱۳۵۷ باور کردند که نتیجه سال‌ها جهاد و تکاپوی آنها نمایان گشته است:

«کم‌کم اوضاع کشور از کنترل شاه خارج شد و باور کرد که در مقابل سبیل خروشان ملت، قدرتی ندارد. پیش‌از آن و به پشتوانه حمایت آمریکا و انگلیس، باطم‌ئراق می‌گفت: هر کسی که مرا قبول ندارد گذرنامه‌اش حاضر است، یعنی به بهشت زهرا برود و خود را آماده مرگ کند، ولی وقتی احساس کرد پشتش را خالی کرده‌اد، ضعف وزبونی در گفتارش مشهود شد و دربار طرفداری از دین و ملت و تلاش برای رفاه مردم، صحت کرد. وقتی لحن شاه عوض شد، مردم در وصف شاه این شعار را تکرار کردند: مزدگانی که گربه تائب شد

سرا‌انجام شاه در ۲۶ دی ۱۳۵۷ از ایران فرار کرد. او چنین تصویری کرد که مانند زمان مصدق، می‌تواند دوباره با حمایت آمریکا و انگلیس، بسا کودتا به ایران بازگردد. فرار شاه، موجب شغف و شادی وصف‌ناپذیر مردم شد. رهبری حکیمانه امام در جریان انقلاب به گونه‌ای بود که تمام اقسار مردم در براندازی حکومت شاهنشاهی یک‌کلام بودند و همین سبب شد که راهی برای بازگرداندن شاه برای اربابان‌اش نیامد. زیرا شاه در ایران هیچ جایگاهی نداشت و هیچ گروهی از او طرفداری نمی کرد…»

■ **شورای سلطنت و شخصیت سیدجلال‌تهرانی**
خاطرات مرحوم شاه آبادی از شخص سیدجلال‌الدین‌تهرانی رئیس وقت شورای سلطنت، نشان می‌دهد که به دلیل همسایگی از وی شناخت مطلوبی دارد. هم از این‌روی به ذکر نکاتی می‌پردازد که در منابع تاریخی کمتر درباره آن سخن رفته است:

«شاه دو روز قبل از فرار، شورای سلطنتی تشکیل داد و مرحوم سید جلال‌تهرانی را به ریاست شورا منصوب کرد. او از اطرافیان شاه نبود و تنها علت انتخاب وی، سابقه طلبگی و دوستی او با امام بود. در واقع شاه، مجبور به انتخاب او شد. آقای‌تهرانی برای ملاقات با امام به پاریس رفت، اما امام او را به حضور نپذیرفت و آن را مشروط به استعفا از سمت ریاست شورای

۱۳۵۷. تهران. حضور آیت‌الله نصرالله شاه آبادی در راهپیمایی تاریخی روز شورا

وقتی حضرت امام در مدرسه علوی ساکن شد به دیدار ایشان رفتم و خیرمقدم گفتم. آنجا خیلی شلوغ بود و فرصت زیادی برای صحبت نبود. بعد از آن با پیروزی انقلاب اسلامی و دستور امام برای تشکیل کمیته‌ها، تا یک ماه به دیدار ایشان موفق نشدم. پس از یک ماه فعالیت در کمیته، روزی به دیدار ایشان رفتم. از علت غیبت‌ام پرسیدند، عرض کردم: شما برای ما تکالیفی در دست کرده‌اید که اگر بخواهیم آن را درست انجام بدهیم و خدمت شما هم بیا یییم، ممکن نیست! امام از جواب من خوشش آمد و خندید

نیز، از ایام تحصن در دانشگاه دارم. روزی قرار بود که در دانشگاه راه‌پیمایی برگزار شود. قبل از شروع راه‌پیمایی، برای تجدید وضو بیرون رفته بودم. وقتی که باز می‌گشتم، بی‌توجه به مسیر، در حالی که جمعیت راهپیمایان را نگاه می‌کردم، ناگهان خود را در میان حوض دانشگاه – که در مسیر و هم‌سطح با زمین بود- دیدم. آب حوض در هوای بهمن، بسیار سرد و غیرقابل تحمل بود. از حوض بیرون آمدم و با عجله داخل سبستان مسجد رفتم. آقای‌ناطق‌نوری از موضوع باخبر شد و با مامشین فولکس‌اش، مرا به منزل برد و لباس‌ها را عوض کردم و قدری زیر کرسی گرم شدم و برگشتم. سرانجام تحصن روحانیون اثر بخشید و حضرت اسام در روز ۱۲ بهمن به ایران آمد. چند نفر از اعضای مجاهدین هم که در نیروی هوایی نفوذ پیدا کرده بودند، در بازگشت امام همکاری داشتند…»

■ **استقبال از اسام در فرودگاه مهرآباد تهران**

آیت‌الله شاه‌آبادی نیز مانند سایر روحانیون متحصن در دانشگاه تهران، برای دیدار اسام‌خمنی به جمعیت مستقبلین در سالن فرودگاه آماد بیوسنت

و به دیدار محبوب تایل گشت. او به دلیل ازدحام شدید و کهنظیر، مجال همراهی با مردم ناپهشت‌رها را نیافت و به منزل یکی از علمای تهران رفت: «هر تحصن بودیم که خود ورود امام را به ما دادند، لذا از دانشگاه برای استقبال به فرودگاه رفتیم. به همراه مرحوم حاج آقامهدی (برادرم) به طرف فرودگاه حرکت کردیم و در سالن انتظار با عده‌ای مطهری و شهید بهشتی، منتظر ورود امام شدیم. حضرت‌رضاع) در تهران باشد، اما چنین نشد، چراکه کتاب‌ها را بردند و دستگام‌ها را نیز تحویل دانشگاه دادند. سیدجلال در زمان رضاخان و اوایل حکومت محمدرضا شاه، سمت دولتی نداشت و مدتی نیز نایب‌التولیه آستان قدس رضوی‌ع) بود، ولی استعفا داد و تا زمان تشکیل شورای سلطنت، هیچ پستی را قبول نکرد. بعد از پیروزی انقلاب، بی‌میل نبود که سمنی می‌او واگذار شود و امام هم در این جهت محظوری نداشت، اما چون در جامعه به‌عنوان رئیس شورای سلطنت دوره پهلوی شناخته شده بود، عملاً امکان واگذاری سمت‌های بالا به او نبود…»

■ **تحصن روحانیون در مسجد دانشگاه تهران**
وقایع نگار ما در فرآیند مبارزات انقلاب اسلامی، فردی فعال بوده‌است. هم از این‌روی از بسا وقایع مرتبط بدان، اطلاعات مناسبی به دست می‌دهد. تحصن روحانیون در مسجد دانشگاه تهران و در اعتراض به بسته شدن فرودگاه‌ها برای ورود امام‌خمنی، در زمهر این رویدادها به نام می‌رود:

«در واپسین روزهای عمر رژیم شاهنشاهی، شاپور بختیار از اعضا جبهه ملی نخست‌وزیر شد. او که می‌دانست که با آمدن امام به ایران کار بر حکومت او سخت می‌شود به عنوان شورای سلطنت، نشان می‌دهد که به ایران جلوگیری کرد. اما امام به‌رغم نگرانی‌هایی که دوستان بر جان وی داشتند، برای بازگشت به ایران مصمم بود و در این باره فرمود: در اولین فرصت پیش مردم به ایران خواهیم رفت، تا آنها با کشته‌شده‌ای حقوق ملت را بگیریم و به ملت برگردانیم. این بیان امام که نوید پیروزی بود، سبب تقویت روحیه مردم شد. روحانیون انقلابی نیز در اعتراض به بستن فرودگاه مهرآباد، در دانشگاه تهران تحصن کردند. این تحصن، شرکت کرد. اگرچه تحصن روحانیون بود، اما اقسار مختلف مردم در آن حضور داشتند. خاطره‌ای غیبت‌ام پرسیدند، عرض کردم: شما برای ما تکالیفی در دست کرده‌اید که اگر بخواهیم آن را درست انجام بدهیم و خدمت شما هم بیا ییم، ممکن نیست… امام از جواب من خوشش آمد و خندید…»

■ **تصرف کلانتری‌ها**

تصرف کلانتری‌های منطقه دیرین و برقدمت پامنار تهران، در زمره خاطرات گوینده از واپسین روزهای حیات رژیم گذشته است. او به‌رغم مقاومت برخی از این مراکز در برابر خواسته همراهی با مردم، مانع از ضرر زدن به امکانات این کلانتری‌ها شد: «چند روز قبل از پیروزی انقلاب اسلامی به کلانتری‌های منطقه پامنار مثل کلانتری‌های ۹ و ۱۳ ابلاغ کردم که قبل از اینکه مشکلی برای شما ایجاد شود، کلانتری را به ما تحویل بدهید، اما آنها نپذیرفتند. تا اینکه عصر روز بیستم بهمن، مردم کلانتری‌ها از جمله کلانتری ۹ و ۱۳ را تصرف کردند و من با مردم صحبت کردم و مانع شد که به اموال کلانتری خسارت وارد شود…»

۱۳۵۷. تهران. آیت‌الله نصرالله شاه آبادی در میان اعضای کمیته لایروبی

۹ جوان

روزنامه جوان | شماره ۶۹۸۴

■ **شهادت محمود روزبه‌نیا**

در شامگاه ۲۰ بهمن ۱۳۵۷، آیت‌الله شاه‌آبادی خبر شهادت یکی از بستگان نزدیک خود، در تظاهرات میدان خراسان را دریافت‌می‌کند. وی در آن شرایط مراسم پرشکوه تشییع بیکر آن شهید را در تهران، قدم و اصفهان انجام می‌رساند و پس از آن برای انجام وظایف محوله، خود را به تهران می‌رساند:

«شعب ۲۱ بهمن، مرحوم آقای محمود روزبه‌نیا از بستگان ما به شهادت رسید. وی عمه‌زاده و عموزاده من بود. پدرش مرحوم حاج‌آقا جمال روزبه‌نیا، فرزند عموی من مرحوم حاج‌شیخ‌احمد‌مجتهد بیدآبادی بود و مادرش هم دختر عمه من بود. وی در تظاهرات شرکت کرده بود که با گلوله نظامیان کلانتری ۱۴ واقع در میدان خراسان به شهادت رسید. صبح ۲۱ بهمن با شاعران این سند جلیت پهلوی است، جنازه او را از تهران به قم آوردیم و پس از تشییع باشکوه در قم، جنازه او را به زادگاهش اصفهان بردیم و در صبح ۲۲ بهمن، در آنجا با تشییعی باشکوه به خاک سپرده شد. حتی از هوانیزرو هم، در تشییع جنازه او شرکت کردند و علیه شاه شعار دادند…»

■ **پیروزی انقلاب اسلامی**

گوینده در باب واپسین گام انقلابیون در پیروزی انقلاب اسلامی، تقریباً حدیثی چون دیگران را به تاریخ سپرده است:

«پس از ورود امام به ایران، آقای‌بازرگان به‌عنوان نخست‌وزیر دولت موقت معین شد. فرمان امام در روز ۲۱ بهمن مبنی بر شکستن حکومت نظامی، بیش از هر چیزی در پیروزی نهایی انقلاب مؤثر بود. عده‌ای با این دستور امام مخالف بودند، چون احتمال سرکوب مردم بود، اما تصمیم امام در شکستن حکومت نظامی قاطع بود. مردم نیز جان بر کف به خیابان آمدند و سبب شد تا به لطف خدا در ۲۲ بهمن، انقلاب به پیروزی کامل رسید…»

■ **تشکیل کمیته‌های انقلاب اسلامی**

کمیته‌های انقلاب اسلامی اولین نهادی بود که پس از برافتادن رژیم شاه و زیر نظر انمه جماعات مساجد تأسیس گشت. این نهاد در مسجد محل اقامه جماعت آقای شاه آبادی و به نام «کمیته لارنجانی»، آغاز به کار نمود. وی در اداره آن کمیته، از خصال همیشگی خویش چون خوش‌خلفی و تدبیر بهره گرفت و افراد زیادی را گرد هم آورد:

«در روز ۲۳ بهمن، امام دستور دادند که انمه جماعات مساجد، کمیته تشکیل دهند و سلاح‌های مردم را جمع کنند. با آن که قرار بود مراسم فاتحه شهید روزبه‌نیا از طرف من برگزار شود، چون دستور امام بود، به‌رغم اصرار اطرافیان در اصفهان نماندم و به طرف تهران حرکت کردم. از همان اصفهان تلفنی از مسجدهای‌ها خواستم که روی مأمینین بلندگو قرار دهند و از مردم محل بخواهند که سلاح‌های خود را به مسجد تحویل دهند و هر کس اسلحه بیاورد، عضو کمیته می‌شود. ساعت ۱۰ شب، به تهران رسیدم. دیدم مسجد شلوغ است و مردم آمده‌اند که سلاح‌ها را تحویل بدهند. در چاپخانه‌ای در خیابان پامنار، کارت‌هایی به نام کمیته چاپ کردم و به افرادی که اسلحه می‌آوردند، یک در مجموع، حدود ۵ هزار کارت صادر کردم. تعداد زیادی سلاح جمع‌آوری شد، به گونه‌ای که در مسجد جا نبود! ابتدا به دستور حضرت امام، آقای‌بازرگان تشکیل کمیته داد و کمیته ما، کمیته شماره ۷ شد و پس از مدتی به دستور امام، کمیته مرکزی تشکیل و آقای مهدی کنی مسئول آن شد. مدتی بعد، منطقه ما توسط کمیته‌ها و حکایت آن را به ترتیب بی‌آمده به تاریخ گزارش کرده است:

«در همان روزهای اول، اهالی میدان خر (باغشاه سابق) از ناسنی آن منطقه به‌دست توده‌های شاکتاک کردند. مرحوم آقای‌لاهوتهی مأموران آن منطقه بود، ولی خود او حضور نداشت. من موضوع را با مسئولان کمیته مرکزی مطرح کردم و گفتم مردم احساس ناسنی می‌کنند، اگر آقای‌لاهوتهی مسئول است به منطقه برسد، والا ما اقدام کنیم! آقای‌امینی گفت: خودت اقدام کن. من هم نافر برای حفاظت بانگاه فرستادم و سلاح‌هایی را که جمع‌آوری شده بودند، با ۱۰ مامشین نظامی به انباری در آن منطقه منتقل کردم. پس از استقرار کمیته ما، منطقه آرام شد. باید اذعان کرد که در اوایل پیروزی انقلاب، وضع کشور بحرانی بود. من چهار ماه نتوانستم به منزل بروم و روز و شب ما به برقراری امنیت صرف شد. در طول این مدت، در روز فقط حدود ۴۵ دقیقه بین‌الطولعین را در اسلحه‌خانه می‌خوابیدم! یک شب برای اقامه نماز مغرب و عشا به مسجد رفتم، ولی از فرط خستگی و کمبود خواب از هوش رفتم. وقتی به هوش آمدم، صدای مرحوم دکتر جلیانری را شنیدم که می‌گفت: حاج‌آقا‌آبادی باه سی‌سی، بی‌بیمارستان منتقل کنیم. من چشم‌پاز نکرده به دکتر گفتم: آقای دکتر! من ناراحتی قلبی ندارم، تنها به ساعت خواب نیاز دارم! لذا از مقابل آنها بلند شدم و پشت پرده رفتم و دو ساعت خوابیدم. پس از آن سرحال بلند شدم و نماز را خواندم و مشغول کار شدم. پس از این اتفاق دوستان از سراسرلوزی تصمیم گرفتند، تا در کارها به من کمک کنند، تا بتوانم استراحت کنم، اما چون اداره منطقه پامنار بسیار دشوار بود، هیچ یک دوام نیاوردند…»

■ **مدرس حوزه علمیه قم و نواده آیت‌الله شاه آبادی**